

Fëmijët dhe të rinjtë në përkujdesje

Njihni të drejtat tuaja!

Të ndërtosh një Europë me dhe për fëmijët.

SOS CHILDREN'S
VILLAGES
INTERNATIONAL

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Fëmijët dhe të rinjtë në përkujdesje

Njihni të drejtat tuaja!

Të ndërtosh një Europë me dhe për fëmijët

www.coe.int/children

Këshilli i Europës

Ky manual u botua me mbështetjen bujare të qeverisë finlandeze

Dizajni : Familja e madhe

Ilustrimet : Melinda Julienne/ Këshilli i Europës

Këshilli i Europës, Nëntor 2009

Printuar në Francë

Këshilli i Europës

F-67075 Strasbourg Cedex

Përkthimi në shqip: SOS Fshatrat e Fëmijëve Shqipëri

Botimi: SOS Fshatrat e Fëmijëve Shqipëri

Rr.Mahmut Fortuzi, Nr.10, Po.Box 1524

Tel: 00355 4 2451 972

Përmbajtja

	Hyrje	5
	1. Faza e vendim-marrjes <i>Të dish të drejtat e tua për të marr pjesë në vendim-marrje</i>	13
	2. Procesi i përkujdesit <i>Jeta jote në përkujdesje</i>	19
	3. Largimi nga kujdesi <i>Çfarë ndodh më pas?</i>	27
	4. Të kesh të drejtë të flasësh! <i>Të përdorësh të drejtën tënde për të marr pjesë</i>	31
	Fjalor <i>Çfarë do të thotë?</i>	35
	Të mësosh më shumë dhe të përfshihesh	39

Hyrje

Për çfarë është ky libërth?

Tre të rinj do të ndajnë historitë e tyre me ju- historitë e tyre dhe atë të fëmijëve dhe të rinjve të tjerë në përkujdesje. Kjo do ju ndihmojë ju të kuptoni se si funksionon jeta në përkujdesje, cilat janë të drejtat tuaja si i ri në përkujdesje dhe të kuptoni se si këto të drejta zbatohen dhe respektohen. Ka gjithashtu shumë shembuj praktikë të problemeve që dalin gjatë kohës në përkujdesje që do ju ndihmojnë të përmirësoni komunikimin tuaj me personat e përkujdesit dhe punonjësit social. Në qoftë se njihni të drejtat tuaja dhe çfarë nënkuptojnë ato në jetën tuaj të përditshme, atëherë kjo do ju ndihmojë që të flisni dhe të ndërmerri një rol aktiv gjatë kohës në përkujdesje

Përkujdesja alternative – për çfarë bëhet fjalë?

Të gjithë fëmijët kanë nevojë të rriten nga të rritur që përkujdesen për ta. Ka shumë fëmijë dhe të rinj në Europë që nuk mund të jetojnë dot me prindërit e tyre. Ndonjëherë kjo ndodh sepse familja biologjike e fëmijës është në një vështirësi të tillë që nuk mund të kujdeset për fëmijën, ose ndonjëherë kjo ndodh sepse prindërit e fëmijëve mund të kenë vdekur. Kur prindërit nuk mund të sigurojnë kujdesjen e nevojshme, fëmijët mund të shkojnë në institucione rezidenciale dhe të rritur të tjerë marrin përsipër përgjegjësinë për tu kujdesur për ta. Kjo quhet “përkujdesje alternative”. Ka shumë forma të përkujdesit alternative. Fëmijët dhe të rinjtë mund të vendosen te të afërmit e tyre, në shtëpi fëmijë, ose në familje kujdestare. Të gjitha këto zgjidhje janë alternativa në vend të kujdesit të prindërve. Prandaj ato quhen “përkujdesje alternative”.

Çfarë do të thotë?

¹Fq. Shënimet në këtë libërth i referohen dhe shpjegojnë kuptimin e neneve të caktuara të Konventës së të Drejtave të Fëmijëve

²Neni 9 (Konventa e të Drejtave të Fëmijëve) bën fjalë për të drejtën tënde për të jetuar me prindërit, në rast se kjo nuk ka efekte negative te ju

Altini, Olta dhe Renata vijnë nga vende të ndryshme të Europës dhe jetojnë në përkujdesje alternative. Një ditë ato u takuan në një takim rinor ku u mblohdën të rinj që vinin nga përkujdesja alternative nga Europa.

Kujdesi alternativ mund të zgjas disa ditë ose disa javë, ose mund të zgjas disa vite derisa një fëmijë arrin moshën madhore, ka mbaruar shkollën ose kur situata e tij familiare ka ndryshuar.

Kur fëmijët birësohen, atëherë ata bëhen fëmijët e prindërve birësues dhe kjo nuk quhet kujdes alternativ.

Në të kaluarën, fëmijët që kishin nevojë për kujdes alternativ vendoseshin në institucione të mëdha ku rreth 300 fëmijë mund të jetonin bashkë, ndonjëherë në kushte shumë të vështira. Por këto forma të përkujdesit nuk janë të mira për nevojat e fëmijëve dhe prandaj shumë vende në Europë kanë filluar të mbyllin institucionet e mëdha. Forma të tjera të përkujdesit janë më të preferueshme aktualisht, përshembull, jetesa e fëmijëve në një shtëpi familje dhe jetesa së bashku me motrat dhe vëllezërit, në rast kur kjo është në interes më të lartë të fëmijëve.

Fëmijët dhe të rinjtë në kujdes alternativ kanë të njëjtat të drejta si fëmijët që jetojnë në familjet e tyre. Qeveritë dhe organizatat janë përgjegjëse që të drejtat e tyre të mbrohen dhe të respektohen

Po cilat janë këto të drejta? Si ndikojnë ato në jetën e fëmijëve?

³ Neni 2 (KDF) thotë se qeveritë kanë përgjegjësinë për të siguruar që të drejtat e tua të respektohen

Konventa e të Drejtave të Fëmijëve

Të gjithë fëmijët dhe të rinjtë nën moshën 18 vjeç në gjithë botën kanë të drejta që mbrohen nga Kombet e Bashkuara. Këto mund t'i gjeni në një dokument që quhet Konventa e të Drejtave të Fëmijëve (KDF). Ky është një dokument ndërkombëtar midis shteteve i cili

u pranua në vitin 1989. Të gjitha vendet e Europës dhe shumë vende në botë e kanë ratifikuar atë. Kjo do të thotë që këto vende kanë rënë dakort për të promovuar dhe respektuar çdo të drejtë të kësaj konvente.

Neni 20

Në qoftë se fëmijët nuk mund të jetojnë me prindërit e tyre, ata kanë të drejtën e mbrojtjes së veçantë dhe mbështetjes nga qeveria.

Udhëzimet e Kombeve të Bashkuara

Ka një dokument që quhet "Udhëzime për përkujdesjen alternative të fëmijëve". Këto udhëzime përshkruajnë të drejtat e fëmijëve dhe të rinjve në kujdes alternativ.

Gjithashtu ato i tregojnë qeverisë se çfarë duhet të bëjnë për të parandaluar ndarjen e fëmijëve nga familjet e tyre të origjinës.

Këto udhëzime u përgatiten nga qeveri, organizata dhe fëmijët. Këto udhëzime nuk janë të pranuar ligjërisht, që do të thotë që nuk janë në ligj. Por kur ato pranohen nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, atëherë ato do të ndihmojnë qeveritë të përmirësojnë kujdesin alternativ për të gjithë fëmijët dhe të rinjtë.

Rekomandimi i Këshillit të Europës për të drejtat e fëmijëve të cilët jetojnë në institucione rezidenciale

Nëpërmjet këtij rekomandimi, Këshilli i Europës inkurajon qeveritë në Europë të sigurojnë kujdes cilësor për fëmijët në nevojë. Ky rekomandim përcakton gjithashtu një numër specifik të drejtash të fëmijëve që jetojnë në institucione rezidenciale dhe standartet që përcaktojnë mënyrën se si këto të drejta duhen respektuar.

SOS Fshatrat e Fëmijëve, së bashku me organizatën Ndërkombëtare të Familjes Kujdestare (IFCO) dhe Federatën Ndërkombëtare të Komuniteteve Edukative (FICE) zhvilluan standarte për të udhëhequr organizatat dhe njerëzit që kujdesen për fëmijët në institucione dhe kujdes alternativ.

Fëmijët dhe të rinjtë me eksperiencë kujdesi nga 32 vende të botës kontribuan në këtë projekt në mënyrë që këto standarte të ishin të vlefshme për kujdestarët dhe të rinjtë. Në Qershor të 2007, të rinjtë prezantuan Standartet Cilësore të Përkujdesit (www.quality4children.info) në Parlamentin Europian dhe kërkuan që qeveritë t'i përdorin ato për të përmirësuar kujdesin alternativ.

Dëgjoni historitë tona dhe atë
të miqve tanë!
Do të mësoni shumë për të
drejtat dhe kujdesin alternativ!

Pavarësisht se ku jeton, pavarësisht se kush je, të gjithë ju keni të njëjtat të drejta. Ju duhet të merrni gjithë mbështetjen e nevojshme për të gëzuar të drejtat tuaja në maksimum!

Pyetje

Zbulo si të kontaktosh me punonjës të social

Gjatë procesit të vendim-marrjes, ti do të kesh me siguri shumë pyetje për të bërë dhe do të takosh shumë njerëz të rinj. Është e rëndësishme që ti të dish kë të kontaktoni dhe si ti kontaktosh ata kur ke pyetje

Emri i punonjës të social/ psikologut

Numri i telefonit i punonjës të social/psikologut

Ulu me punonjës të social dhe diskutoni si më poshtë

- ▶ Gjatë procesit të vendim-marrjes, sa shpesh do të kontaktoheni ju nga punonjësi social?

- ▶ Sa kohë do të shpenzoj ai/ajo me ju individualisht?

- ▶ Kur duhet t'i përgjigjen ata pyetjeve tuaja?

- ▶ Kujt duhet t'i drejtoheni në rast se keni çështje urgjente për të diskutuar dhe nuk keni patur mundësi të lidheni me punonjës të social/psikologun?

Emri i personit të kontaktit

- ▶ Numri i telefonit

Cili është emri i drejtorit të punonjës të social, në rast se ju keni problem me punonjës të tuaj social?

- ▶ Emri:

- ▶ Numri i telefonit:

Së bashku do të vendosim se çfarë është më mirë për Altinin...

1.

Faza e vendim-marrjes

Të dish të drejtat e tua për të marr pjesë në vendim-marrje

Familja është ambjenti më i mirë për rritjen e fëmijëve dhe të rinjve. Qeveritë duhet të bëjnë gjithshka munden që ti të rrites pranë familjes tënde. Kjo do të thotë që të ndihmojnë prindërit tuaj, gjyshërit, tezet, xhaxhallarë dhe të afërm të tjerë më të mëdhenj në mënyrë që ata të mund të përkujdesen për ju. Megjithatë, ndonjëherë, ti duhet të ndahesh nga familja për të mirën tënde. Në këtë rast, ti do të vendosesh në kujdes alternativ për kohë të shkurtër ose të gjatë. Ky kapitull përshkruan të drejtat e tua ndërkohë që merret një vendim për kujdesin tënd, gjatë asaj që quhet faza e vendim-marrjes.

Kur një familje ka nevojë për ndihmë

Kur familja juaj ka shumë probleme dhe ata nuk mund të kujdesen për ty në mënyrë të përshtatshme, ti dhe familja jote keni të drejtë të kërkonit dhe të merrni ndihmë nga shërbimet sociale shtetërore. Të gjitha vendimet e marra nga ai moment, duhet t'i përgjigjen vetëm një pyetjeje: Cila është zgjidhja më e mirë për mirëqënien tuaj dhe zhvillimin personal.

⁴ Neni 9 (KDF) bën fjalë për të drejtën tuaj për të jetuar me prindërit, përjashtuar rastet kur kjo ka ndikim të keq te ju

Kush vendos në qoftë se ti ke nevojë për kujdes alternativ dhe si vendoset kjo gjë?

Puna e parë që duhet të bëjnë zyrat e shtetit është të ndihmojnë familjen tuaj për ti kapërcyer vështirësitë dhe për të parandaluar ndarjen tuaj. Por në qoftë se ju nuk merrni kujdesin e nevojshëm dhe nuk është më e mira për ty që të rritesh pranë familjes tënde, atëherë duhet të merret një vendim për vendosjen tuaj në kujdes alternativ. Të vendosësh një fëmijë në përkujdes nuk është e lehtë dhe çdo person i përfshirë në këtë drejtim duhet të bashkëpunojë me të tjerët, të dëgjoj me vëmendje opinionet e të tjerëve. Dëshirat dhe nevojat tuaja janë prioritet shumë i rëndësishëm.

5 Neni 18(KDF) thotë që ti ke të drejtë për kujdesin e prindërve tuaj dhe që prindërit e tu duhet të marrin mbështetjen e nevojshme në mënyrë që të përkujdesen për ju. Neni 26 i konventës përshkruan të drejtën tënde për të marr mbështetjen nga qeveria edhe në qoftë se je i varfër apo në nevojë.

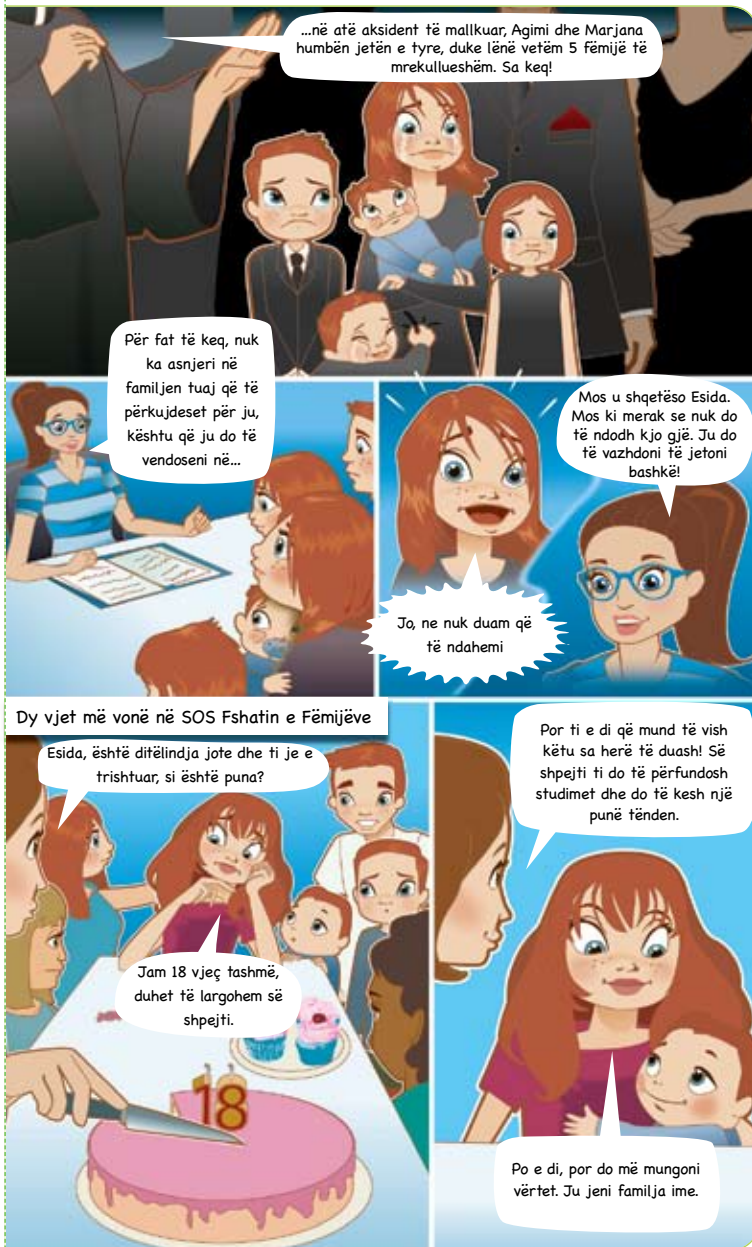

Si përputhen mundësitë e kujdesit alternativ me nevojat dhe dëshirat tuaja?

Rrethanat e jetës tuaj dhe nevojat e tua janë unike (dhe ato nuk mund të plotësohen aq lehtë sa dëshirat e Nardit). Individualiteti juaj do të respektohet në mënyrë që ti të plotësosh nevojat dhe aspiratat e tua. Për shembull, vendodhja juaj duhet të jetë pranë lagjes ku ti ke bërë shkollën dhe aty ku ti ke shokët e tu. Duhet të respektohet bindja juaj fetare dhe kulturore. Fëmijëve dhe të rinjve me nevoja të veçanta (paaftësi, vështirësi psikologjike, sjellore apo shëndetsore) duhet t'iu merret parasysh interesi i tyre më i lartë.

6 Neni 14 (KDF) përshkruan të drejtën tënde për të menduar dhe besuar atë që ti do dhe për të praktikuar fenë tënde, për aq kohë sa ti nuk pengon të tjerët për të gëzuar të drejtat e tyre.

A mund të thoni ju opinionin tuaj për vendosjen në kujdes alternativ?

Po! Të gjithë fëmijët dhe të rinjtë kanë të drejtën të marrin pjesë në vendime që lidhen me jetën e tyre.

Gjatë çdo faze të procesit të vendim-marrjes, opinioni yt duhet të merret parasysh kur zgjidhet kujdesi për ju. Ti ke të drejtë të jesh i informuar për të drejtat dhe zgjedhjet e tua. Informacioni që ti duhet të marrësh, duhet të jetë i thjeshtë për tu kuptuar dhe duhet të ketë persona që t'ua shpjegojnë atë.

A mund të rrinë motrat dhe vëllezërit e mi me mua?

Kur ndodhin vështirësi në familje, të gjithë fëmijët preken. Duhet të ketë zgjidhje për të gjithë fëmijët, si motra dhe vëllezër. Kur jeni në kujdes alternativ, ju duhet të qëndroni bashkë me motrat dhe vëllezërit tuaj, në qoftë se kjo është më e mira për ju.

⁶ Neni 14 (KDF) përshkruan të drejtën tënde për të menduar dhe besuar atë që ti do dhe për të praktikuar fenë tënde, për aq kohë sa ti nuk pengon të tjerët për të gëzuar të drejtat e tyre.

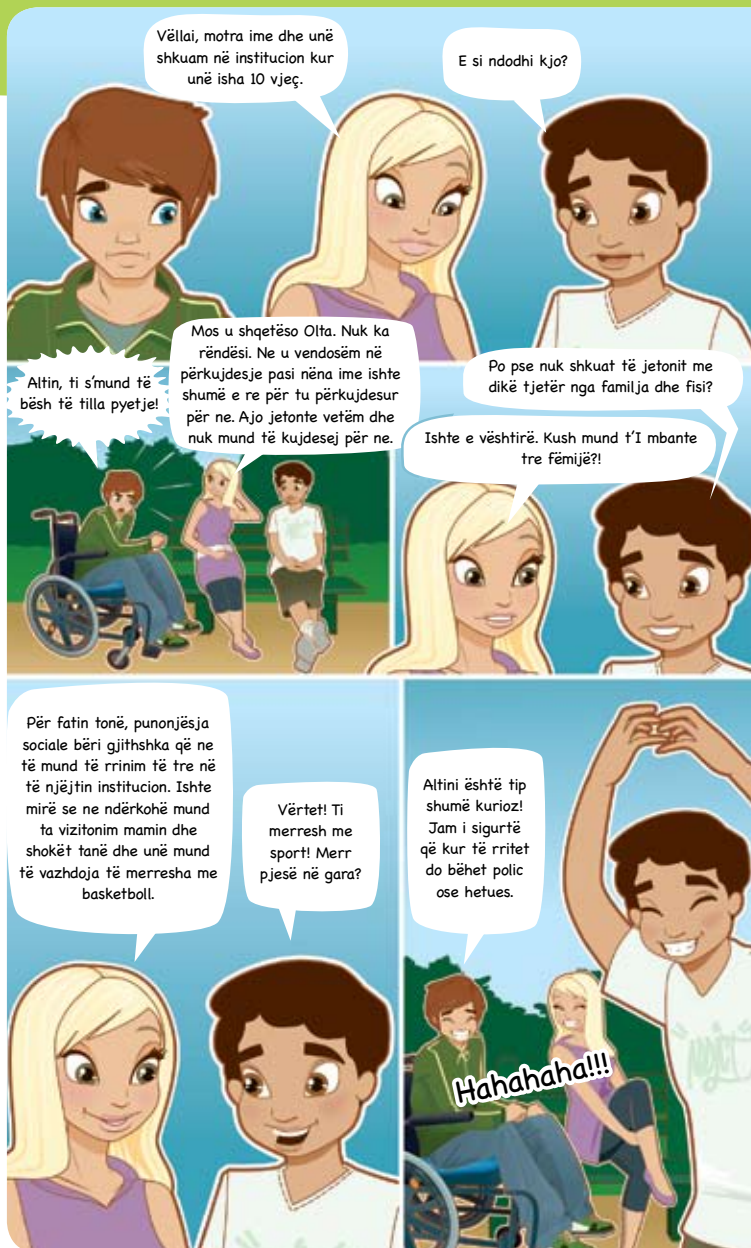
Megjithatë kur vendoset që motrat dhe vëllezërit do të rrinë bashkë, duhet në fillim t'iu përgjigjeni disa pyetjeve:

- ▶ Çfarë është më e mira për secilin?
- ▶ Cili është opinioni i çdo fëmije dhe të riu në përkujdes?

Në qoftë se ti nuk je në të njëjtin institucion me motrat dhe vëllezërit e tu, atëherë ti duhet të jesh i lirë të mbash kontakte me ta, në rast se kjo nuk është e dëmshme për ju.

Ne do vendosemi në një institucion? Çfarë ndodh në këtë moment?

Pasi vendoset se ku do shkoni, fillon një proces tranzicioni që duhet të përgatitet shumë mirë. Ju duhet të merrni gjithë mbështetjen nga personat që do kujdesen për ju. Ata duhet t'iu informojnë për çdo hap të procesit. Edhe familja juaj mund të përfshihet në këtë proces.

Gati për takimin

Si të përgatitemi për takim

Gjatë takimeve, ti duhet të ndash nevojat, dëshirat dhe idetë e tua dhe të jesh i gatshëm të bësh pyetje për ato gjëra që nuk janë të qarta për ty. Mënyra më e mirë për tu përgatitur është të bëni një listë të qëllimeve tuaja dhe të mendoni se çfarë do të ndihmonte që t'i realizonit ato. Përdor pyetjet më poshtë dhe hapësirat bosh për të mbajtur shënimet tuaja kur të takoni stafin e institucionit apo punonjësin social

Cilat janë qëllimet tuaj për këtë vit? (Qëllimet tuaja përfshijnë ndryshime që ju doni të bëni, çfarë ju doni të mësoni këtë vit, apo çfarë doni të arrini, etj)

.....

.....

Cilat gjëra apo aktivitete nuk ju pëlqejnë?

.....

.....

Çfarë idesh keni se si plani i përkujdesit mund të plotësojë nevojat tuaja?

.....

.....

Pyet punonjësin social apo edukatorin se kur do të bëhet takimi dhe kush duhet të marr pjesë në takim?

.....

.....

.....

A ka një plan zhvillimi për ju gjatë kohës që do qëndroni në kujdes?

Është e detyrueshme që çdo fëmijë dhe i ri në kujdes të ketë një plan zhvillimi individual. Plani i zhvillimit duhet të bëhet dhe të rishikohet periodikisht nga një ekip i përbërë nga punonjës social dhe psikologë, sëbashku me ty, kujdes dhënësit tuaj dhe familjen tënde biologjike. Ai përfshin gjithë kohën e qëndrimit në kujdes nga momenti që merret vendimi për vendosjen tuaj në kujdes dhe deri në momentin kur ti do të dalësh nga përkujdesi. Ky plan thekson nevojat tuaja, plotësimin e tyre dhe kush e ka përgjegjësinë për çdo nevojë. Ai paraqet edhe ndryshimet që ndodhin në familjen tuaj apo në jetën tuaj. Takimet për të rishikuar planin tuaj individual të zhvillimit duhet të bëhen 2 herë në vit.

8 Neni 25 (KDF) thotë që nqs ti je në kujdes alternativ, ti ke të drejtë që vendi i kujdesit ku ti qëndron të rishqyrtohet në mënyrë të rregullt për të parë në qoftë se ai është zgjidhja më e përshtatshme për ty

Pavarësisht se ti mund të jesh në kujdes për një kohë të shkurtër ose të gjatë, është e rëndësishme që ti të ndihesh i sigurtë dhe i vlerësuar. Ky kapitull përshkruan të drejtat e tua gjatë qëndrimit në përkujdesje

Çfarë duhet të di për edukatorët dhe stafin që do kujdeset për mua?

Personat që do kujdesen për ty – prindër kujdestarë, punonjës të SOS Fshatit të Fëmijëve ose stafi në institucionin rezidencial – janë shumë të rëndësishëm për ty. Marrëdhënia jote me ta duhet të jetë e qëndrueshme dhe e bazuar në respekt dhe mirëkuptim reciprok. Ata duhet të të japin vëmendje individuale dhe të të ndihmojnë që të zhvilloni maksimalisht potencialin tuaj. Stafi duhet të zgjidhet me rigorozitet dhe i trajnuar për të dhënë kujdesin e duhur. Ata kanë nevojë për kushte pune të mira në mënyrë që të bëjnë punën e tyre dhe organizata që ofrojnë shërbime përkujdesi duhet t'i ndihmojnë ata të përmbushin përgjegjësitë e tyre.

Si duhet të jetë vendi ku ti do jetosh?

Gjatë qëndrimit tuaj në kujdes, ti duhet të kesh kushte të mira jetese. Kujdestarët tuaj duhet të sigurohen që ti jeton në kushte të rehatshme, sigurie, shëndeti dhe arsimimi dhe që ti je i integruar në jetën në komunitet. Gjithashtu ti ke të drejtën për kujdes të mirë shëndetsor dhe kontrollë të vazhdueshme të shëndetit tuaj. Në qoftë se kushtet e jetesës nuk iu përshtaten nevojave tuaja, atëherë shërbimet sociale janë përgjegjëse për gjetjen e një zgjidhjeje.

Cilat janë të drejtat e fëmijëve me nevoja të veçanta?

Në qoftë se ti ke një paaftësi zhvillimi atëherë ti ke të drejtë të marrësh gjithë përkujdesin e nevojshëm ashtu si gjithë fëmijët dhe të rinjtë e tjerë. Ti duhet të kesh kurimin e duhur në mënyrë që të jesh i shëndetshëm. Kujdestari juaj duhet të sigurohet për çdo fazë në mënyrë që vendi ku ti do të jetosh të jetë i arritshëm dhe i sigurt për ty. Kujdestarët duhet të mbështesin zhvillimin tënd në përputhje me mundësitë e tua dhe t'ju ndihmojnë që te gjeni veten në shoqëri. Në rast se ti nuk jeton së bashku me motrat dhe vëllezerit tuaj, atëherë ti duhet të jesh i lirë që të mbash kontakte personale me ta, përjashtuar rastin kur këto marrëdhënie mund të jenë të dëmshme për ju.

⁹Neni 14(KDF) përshkruan të drejtën tuaj për të jetuar në kushte të mira shëndetsore, me ujë të pijshëm, ushqim të mirë, në një ambient të pastër dhe të sigurtë dhe të keni informacion në mënyrë që të jetoni shëndetshëm. Gjithashtu Neni 27 i konventës thotë që ti ke të drejtë të ushqehesh, të vishesh dhe të jetosh në një vend të sigurtë në mënyrë që mendja dhe trupi yt të jetë i shëndoshë.

¹⁰Neni 23 (KDF) thotë së në rast se ti ke një paaftësi, ti ke të drejtë për kujdes dhe mbështetje të veçantë, në mënyrë që ti të jetosh një jetë të plotë dhe të pavarur.

Cilat janë të drejtat e tua gjatë kohës së qëndrimit në kujdes?

Gjatë qëndrimit tuaj në kujdes alternativ, ti ke të drejtën të arsimohesh ashtu si gjithë fëmijët dhe të rinjtë të cilët jetojnë me familjet e tyre. Në rast se ju keni qenë duke vazhduar shkollën, gjatë kohës që ke lëvizur në kujdes alternativ, ti duhet të vazhdosh të shkosh në të njëjtën shkollë, kur kjo është e mundur.

Me mbarimin e shkollës, kujdestari juaj dhe organizata përkujdesëse duhet t'ju ndihmojnë që të vazhdoni shkollën në përputhje me aftësitë dhe interesat që ti ke. Ti duhet të përfitosh nga trajnimi profesional, studimet në universitet apo çfarëdo shkolle apo kursi që ti ndihmon ty më tej për të gjetur një punë dhe për të përdorur aftësitë e tua.

¹¹ Neni 28 (KDF) përshkruan të drejtën tënde për të marrë arsim cilësor. Arsimi nëntëvjeçar është pa pagesë dhe pas kësaj ti duhet të nxitesh për të ndjekur shkollimin në nivel sa më të lartë.

Po shkolla?

Informoni kujdestarët dhe punonjës in tuaj social për rezultatet e tua në shkollë dhe vështirësitë që ti has. Përdorni këtë ushtrim për të organizuar mendimet tuaja:

Unë ndjek.....shkollën

Dhe jam në klasë të.....

Ju lutem rrethoni alternativën që i përshtatet situatës tuaj
(mund të rrethoni më shumë se një mundësi)

- Unë shkoj mirë në shkollë
- Kam nevojë për ndihmë për prapambetjet që kam
- Kam nevojë për ndihmë për disa lëndë të caktuara
- Shkolla është shumë e vështirë për mua
- Do doja të shkoja në të njëjtën shkollë ndërkohë që jam në kujdes alternativ
- Do preferoja të shkoja në një shkollë tjetër
- Nuk ka rëndësi për mua se në çfarë shkolle shkoj
- Lidhur me shkollën, gjëja më e rëndësishme për mua është:

.....
.....
.....

A do të ndryshojnë gjërat në jetën tuaj, gjatë kohës në kujdes alternativ?

Gjatë qëndrimit në kujdes, vazhdimësia dhe stabiliteti janë shumë të rëndësishme. Së pari, ti nuk duhet t'i ndryshosh kujdestarët e tua. Dhe në rast se do të ndryshoni institucion apo përkujdesje, jeta juaj duhet të ndryshojë sa më pak të jetë e mundur. Ti duhet të mbash marrëdhënie të mira me njerëzit përreth jush, shkollën tuaj, miqtë, ish komshinjtë, të afërmit e kështu me radhë.

¹²Foster club –Rrjeti kombëtar i të rinjve në përkujdes alternative (SHBA) 2008. Për më shumë informacion, vizitoni www.fosterclub.org. Jeni të lirë të shpërndani informacion in duke patur parasysh që most a ndryshoni atë.

Na trego njerëzit që janë të rëndësishëm për ty!

Vizato hartën personale të njerëzve tuaj!

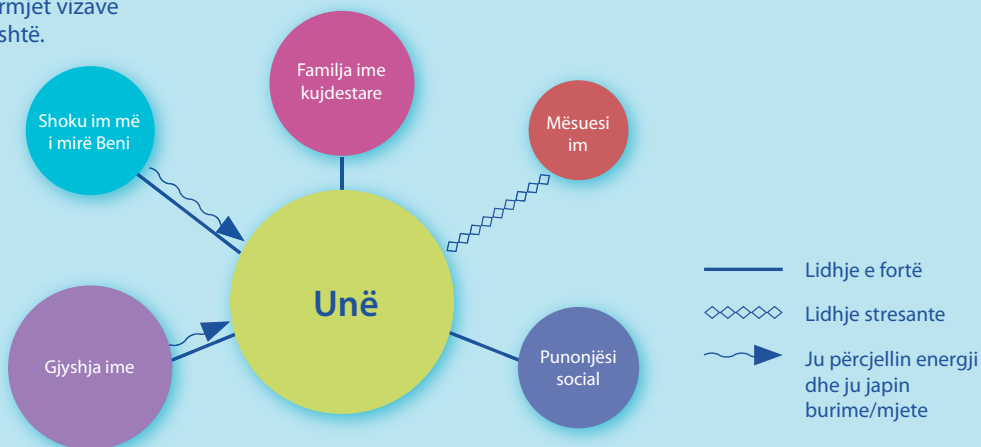
Vizatoni një hartë me personat e rëndësishëm. Kjo hartë tregon rrethin e njerëzve përreth jush. Aty përfshihen edhe anëtarët e familjes, shokët, mësuesit dhe profesionistët.

Ja si përdoret.

Vendosni emrin e secilit person që është në rrethin tuaj, brenda rrethit.

Emrat e atyre njerëzve të cilat janë të rëndësishëm për ty duhet të vendosen në një nga rrethët e mëdhenj afër emrit tuaj. Ata që luajnë pak rol në jetën tuaj, duhet t'i vendosësh në një rreth më të vogël, larg prej qarkut.

Lidhni rrethët nëpërmjet vizave si në figurën më poshtë.

Gjithashtu, ti mund të bësh një listë me emrat e njerëzve me të cilët do të mbash marrëdhënie, duke treguar marrëdhënien që keni me ta dhe rolin që kanë ata në jetën tuaj. Lista mund të përfshijë të afërmit, shokët, komshinjtë, mësuesit dhe çdo person të cilit ti i drejtoesh kur ke probleme. Këtë listë ti mund ta ndash me kujdestarin tuaj dhe stafin përkujdesës në mënyrë që ata të të ndihmojnë të mbani kontakt me njerëzit që janë të rëndësishëm për ju.

Shembull:

Emri – Lidhja	Roli që kanë në jetën time
Merita – tezja ime	Ajo më dëgjon kur kam problem

¹³ Përshtatur nga Ann Hartman. Ndryshim linku Gingrich, WJ (2008). Case western University; Cleveland, OH, USA
Online në <http://www.gingrich.net/courses/SSWM517/ecomap.pdf>

Bëji të ditur kujdestarit tënd ose punonjësit social se si ndihesh kur takon prindërit e tu!

1. Unë do doja t'i vizitoja prindërit e mi (rrethoni atë që ju përshtatet juve)

- Shpesh
  - Ndonjëherë
  - Kurrë
  - Sa më shpejt që të jetë e mundur
  - Pasi gjërat të rregullohen
  - Pasi ata të bëhen më mirë
  - Në prezencë të një të rrituri tjetër
  - Vetëm njërin prind (tregoni se kë)
- .....
- .....

2. Kur të planifikoni vizita me prindërit e mi, ju duhet të dini këto gjëra që ndodhin në shtëpinë time

.....

.....

.....

.....

.....

A do e humbisni marrëdhënien me familjen tuaj të origjinës gjatë kohës në kujdes?

Ti duhet të mbash marrëdhënie me familjen tënde të origjinës, duke përfshirë të afërmit, prindërit dhe anëtarët e tjerë të fisit (gjyshërit, tezet, hallat, kushërinjtë e kështu me radhë) në rast se këto marrëdhënie nuk janë të dëmshme për ty. Shërbimet sociale duhet të përpiqen të përfshijnë familjen tënde të origjinës në vendimet që merren për kujdesin tënd. Në rast se është në interesin tënd më të mirë, ti duhet të mbash marrëdhënie të rregullta dhe të qëndrueshme me familjen e origjinës dhe vendosja juaj në kujdes duhet të jetë sa më afër vendit ku jeton familja. Por kini gjithmonë parasysh që varet nga ty vendimi se çfarë marrëdhëniesh ti do të kesh me familjen tënde të origjinës dhe se sa shpesh ti do ti takosh ata.

¹⁴ Përshtatur nga "Për interesin tuaj. Të rinjtë e përfshirë. Të hysh në familje kujdestare. Klubi i kujdestarisë. i disponueshëm online në www.fosterclub.com/files/Entering_Foster_Care_form.pdf

Sa kohë do të rrini në kujdes alternativ?

Qëndrimi yt në kujdes nuk duhet të jetë më i gjatë se sa është e nevojshme dhe ti duhet të kesh mundësi të kthehesh në familjen tënde sa më shpejt që prindërit apo anëtarë të tjerë të familjes së origjinës ndihen rehat në marrjen e përgjegjësive për rritjen tuaj. Për të realizuar këtë, vendosja në kujdes duhet të rishikohet periodikisht. Kjo do të thotë, që kohë pas kohe rrethanat e tua dhe ato të familjes tënde, do të ekzaminohen duke marr parasysh gjithmonë opinionin tuaj dhe atë që është më e mira për ty.

Shërbimet sociale për fëmijët duhet të vlerësojnë periodikisht cilësinë e kujdesit që ti po merr dhe në rast se ata pranojnë që nuk funksionon, atëherë ti ke të drejtë për një vendosje tjetër në kujdes.

¹⁵ Neni 25 (KDF) pohon se edhe pse ti je në kujdes alternativ, ti ke të drejtë që kujdesi yt të rishikohet rregullisht, në mënyrë që të gjendet forma më e përshtatshme për ty

Ti duhet të ndihesh rehat të raportosh çdo formë abuzimi dhe dhune që mund të të ndodh.

A e di si mund të bëhet kjo?

- ▶ Në rast se jeni abuzuar ose neglizhuar gjatë kohës që keni qenë në kujdes, njofto dhe raportoje këtë te punonjësi social. Në rast se je në një situatë që ke frikë për sigurinë dhe mirëqenien tënde, atëherë ti duhet të njoftosh MENJËHERË shërbimet sociale, policinë apo një linjë telefonike për fëmijët, në rast se kjo ekziston.
- ▶ Gjithashtu, ju mund ta raportoni këtë te zyra e avokatit për fëmijët ose në struktura të tjera të cilat sigurojnë që të drejtat e tua respektohen. Është gjithashtu e nevojshme që të keni kontakte me shoqata të cilat specifikisht punojnë për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

Autoritetet do ta kenë të qartë gjithshka në rast se ti dokumenton rastet e abuzimit dhe të neglizhimit. Në rast se është e mundur, përdorni një kalendar ose shkruaj sipas afateve kohore gjërat që të kanë ndodhur. Sigurohuni që i keni numrat e mëposhtëm.

1. Numrat e urgjencës
Policia .....
  - Urgjenca .....
  - Spitali .....
  - Linja për fëmijë .....
2. Punonjësi Social .....
  3. Drejtori .....
  4. Avokati i Fëmijëve .....
  5. Kontakte të tjera .....

¹⁶ Kontrolllo online në <http://crin.org/enoc/member/index.asp> për të parë në qoftë se vendi juaj ka avokat për fëmijët apo jo.

¹⁷ Neni 16 (KDF) thotë që ti ke të drejtën e privatësisë

¹⁸ Neni 19 (KDF) thekson të drejtën tënde për të qenë i mbrojtur nga çdo formë abuzimi, keqtrajtimi, fizikisht apo mendërisht. Neni 37 i konventës thotë se asnjë nuk është i lejuar që të të dënojë në një mënyrë mizore apo të dëmshme.

Si mbrohet privatësia jote? A do ta marrin vesh të gjithë historinë tënde?

Jo! E drejta jote për privatësi duhet të respektohet përgjatë procesit të kujdesit. Adresa juaj postare, emaili juaj, telefonatat dhe çdo gjë që zbulon informacion për ju duhet të jetë konfidenciale. Ti ke të drejtën të marrësh informacion zyrtar si dhe dosjet që kanë të bëjnë me rastin tuaj. Për shembull, informacioni se pse ti je në kujdes alternativ nuk duhet të bëhet publik – as me shkollën tënde, qendrën fetare apo me cilindo person i cili nuk është përgjegjës për kujdesin tuaj. Kjo është për të garantuar që ti të jesh i mbrojtur nga çfarëdo forme diskriminimi.

A do jesh ti i sigurtë gjatë kohës në kujdes?

Siguria jote është një çështje për të tërë! Duhet të merren të gjitha masat që dinjiteti dhe siguria juaj të mbrohet dhe të respektohet. Askush nuk e ka të drejtën t’ju qëllojë, të tallt me ju apo t’ju poshtërojë në çdo mënyrë të mundshme. Kujdestari juaj nuk duhet t’ju poshtërojë në asnjë mënyrë. Kujdestari juaj nuk duhet të të kërcënojë apo të të vendosë në pozitë të vështirë dhe ti duhet të jesh i mbrojtur ndaj formave të shfrytëzimit dhe abuzimit seksual.

Largimi nga kujdesi *Çfarë ndodh më pas?*

Ka shumë arsye që ti mund të largohesh nga kujdesi. Ti mund të kthehesh në familjen tënde të origjinës, apo të lëvizësh në një vendosje tjetër. Gjithsesi, ky kapitull i referohet kohës kur ti do ikësh nga kujdesi dhe do vazhdosh jetën si i pavarur. Shërbimet sociale do të mbështesin me kujdes alternativ deri në një moshë të caktuar. Mosha përcaktohet nga legjislacioni vendas dhe ndryshon nga vendi në vend. Shumë qeveri në Europë vazhdojnë të ofrojnë kujdes dhe mbështetje për fëmijët deri sa ata të kenë përfunduar arsimin e tyre dhe kanë të ardhura të qëndrueshme dhe të kënaqshme. Në disa vende, të rinjtë marrin forma të ndryshme mbështetje, pasi ata largohen nga kujdesi.

Si të përgatitesh për tu larguar nga kujdesi?

Të largohesh nga kujdesi do të thotë që të nisësh një jetë të pavarur si individ. Është rezultati final i një procesi që ka filluar që kur ti je futur në kujdes. Gjatë fëmijërisë dhe adoleshencës ti fiton aftësi të cilat të përgatisin ty për jetë të pavarur. Me afrimin e ditës së madhe, ditës kur ti do të largohesh nga kujdesi, kjo përgatitje duhet të shpeshtohet. Arsimimi është sigurisht një gur bazë në jetën tënde. Po përveç të shkuarit në shkollë, ka shumë aktivitete që do të përgatisin për jetën tënde të pavarur; pjesëmarrja në jetën kulturore dhe shoqërore, të luajturit e lojrave ose muzikës, të marrurit me sport, dhe të mësuarit e aftësive jetësore të përditshme si shëndeti dhe higjiena, përgatitja e vakteve dhe menaxhimi i lekëve të xhepit. Përgatitja për daljen nga kujdesi është pjesë e planit tuaj individual.

Çfarë duhet të dish kur largohesh nga kujdesi?

Të dalësh nga kujdesi është stresuese dhe ti duhet të dish se si ta përballosh këtë situatë. Kjo do të thotë që të kërkojsh mbështetje nga një rrjet shoqëror si një qendër rinore, qendër feje apo në aktivitete apo shërbime të tjera ku mund të drejtohesh. Ti duhet ti dish se kujt t'i telefonosh në rast urgjence, si të marrësh informacion për vazhdimin e arsimit, të kërkuarit e një pune, gjetja e një vendi për të jetuar dhe ku të kërkojsh ndihmë mjekësore.

A mund të mbash kontakte me njerëzit që njohe gjatë kohës në kujdes?

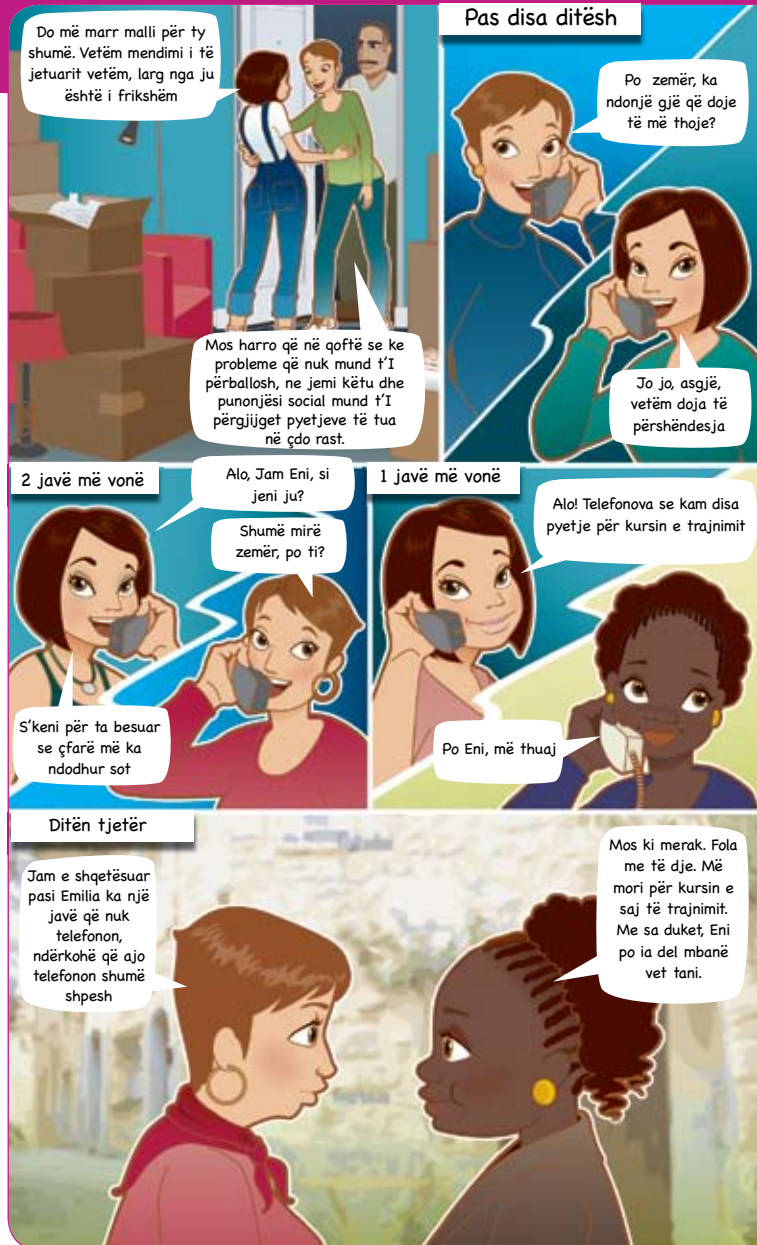
Të vazhdosh të kesh marrëdhënie me kujdestarët, punonjësit social dhe gjithë fëmijët dhe të rinjtë me të cilët pate shoqëri dhe kjo është shumë e rëndësishme. Asnjë nuk ju detyron që ta bëni këtë, por ti ke të drejtë të qëndrosh me njerëzit të cilët janë të rëndësishëm për ty.

A mund të jepni mendimet tuaja, para daljes nga kujdesi?

Ti duhet të thuash mendimin tënd për çdo vendim që ka të bëjë me jetën tënde. Kjo ka të bëjë edhe me kohën kur ti je në kujdes por edhe kur planifikohet largimi yt nga kujdesi dhe mbështetja e mëtejshme. Si të largohesh nga përkujdesi është një pjesë e rëndësishme e planit tënd individual, që duhet të marr parasysh nevojat dhe pikat e tua të forta, si dhe opinionet dhe preferencat tuaja.

Çfarë mbështetje duhet të keni pasi largoheni nga kujdesi?

Edhe kur mbushni moshën për tu larguar nga kujdesi, ti gëzon të drejtën për mbështetje. Autoritetet lokale dhe organizatat e kujdesit duhet të ndihmojnë me shpenzimet e shkollimit, strehim, punësim e kështu me radhë. Ti duhet të kesh akses në shërbimet e pas përkujdesit si këshillime, trajnime për aftësi të pavarur për jetesë, burimet e mundshme në shoqëri, pagesat e shkollës dhe forma të tjera mbështetëse financiare. Idealisht, ti duhet të kesh një person kontakti që të ndihmojë të organizohesh dhe të kesh akses në të gjitha shërbimet dhe burimet.

Hartimi i planit tënd pas largimit nga kujdesi!

Së bashku me punonjësën social dhe kujdestarin tuaj ti mund të punosh për planin tënd "pas daljes nga kujdesi"

Ky plan duhet të përfshijë:

- Qëllimet për shkollën
- Qëllimet për punë
- Nevojat fizike dhe shëndetsore
- Nevojën për transport
- Planin e strehimit me një plan rezervë në rast se i pari dështon
- Si të krijosh dhe të përdorësh një buxhet
- Identifikimin personal, duke përfshirë kartën e identitetit dhe të dhënat për shkollën

Për të qartësuar veten, përgjigjuni pyetjeve si më poshtë

1. Çfarë mundësish kam që të ndjek shkollën apo trajnimin profesional?
.....
2. Cilat janë mundësitë e mia për të gjetur një vend ku të jetoj dhe sa mund ta përballoj?
.....
3. Cilat shërbime janë të disponueshme që mund të më ndihmojnë të gjej një punë? Ku mund të mësoj më shumë dhe të përgatitem për një punë?
.....
4. A ka një qëndër rinore apo ndonjë vend në komunitet ku të rinjtë të mund të gjejnë informacionin që u nevojitet.
.....
5. Ku mund të marr informacion për shëndetin tim (përfshirë edukimin seksual) dhe të di se ku të marr shërbime shëndetsore.
.....
6. Në rast se kam nevojë për ndihmë dhe për pyetje, kë mund të telefonoj?
.....

Fol me punonjësën social dhe kujdestarët për të shkruar emrat e agjensive, organizatave, adresave, numrave të telefonit dhe emrat e personave të kontaktit.

Cili është roli i familjes tuaj të origjinës kur ti largohesh nga kujdesi?

Prindërit dhe të afërmit e tu mund t'ju mbështesin në periudhën e largimit. Në qoftë se dëshironi, mund të identifikoni anëtarët e familjes, të cilët janë modele pozitive në jetën tënde dhe me të cilët do të doje të ishe në kontakt. Profesionalistët mund të punojnë me ta në mënyrë që ata t'ju mbështesin sa më mirë në përgatitjen për jetë të pavarur. Familja juaj e origjinës duhet të informohet në procesin e pas përkujdesit dhe tu jepet mundësia që të përfshihen, me ty, kujdestarët dhe punonjësën social.

Koha për festën e mbylljes

Dita kur ti do largohesh nga kujdesi është shënimi i një jete të re. Në qoftë se ju doni ta festoni këtë ditë, apo ndonjë ngjarje tjetër, duhet të të jepet mundësia për ta organizuar atë sa më mirë.

4.

Të kesh të drejtë të flasësh!

Të përdorësh të drejtën tënde për të marr pjesë

Ti ke të drejtë të marrësh pjesë në të gjitha vendimet që do të merren gjatë qëndrimit tënd në kujdes alternativ. Është e rëndësishme që personat e përfshirë të të dëgjojnë me vëmendje lidhur me atë që ke për të thënë dhe që vendimet tuaja të reflektohen në të gjitha vendimet e marra. Mbi të gjitha, ti je eksperti i jetës tënde dhe askush nuk di më shumë se sa ty. Ky kapitull të fton të mendosh për të gjitha mënyrat se si mund ta përdorësh të drejtën për pjesëmarrje.

A të kanë konsultuar për vendime që janë marr për jetën tënde?

Ekipi i kujdesit duhet të kërkojë mendimin tënd dhe të bëjë çdo përpjekje të nevojshme për të kuptuar shqetësimet dhe atë çfarë ti do për veten tënde. Ndonjëherë të rriturit mund të vendosin të kundërtën në krahasim me mendimin tënd. Në qoftë se kjo ndodh, ata duhet të të shpjegojnë arsyet e këtij vendimi. Ekipi përkujdesës duhet të trajnohet në mënyrë që të inkurajojë dhe të vlerësojë pjesëmarrjen tënde.

A jeni tërësisht i informuar për etapat që do të kaloni gjatë kohës në përkujdes?

Duhet të jeni plotësisht i informuar për:

- ▶ Vendin e kujdesit alternativ ku do të vendoseni
- ▶ Se si është që të jetosh atje
- ▶ Mundësinë për tu rikthyer në familjen tuaj të origjinës
- ▶ Si të përgatiteni për të dal nga përkujdesi

Duhet të jesh i informuar më përpara për të gjitha pikat e sipërpërmendura dhe informacioni duhet të jetë i saktë dhe i shpjeguar në një mënyrë që ti ta kuptosh qartë.

¹⁹Neni 12 (KDF) pohon se ti ke të drejtën për të dhënë mendimin tënd kur të rriturit marrin vendime që të përkasin të dhe opinionet e tua duhet të merret parasysh.

A je i përfshirë në zhvillimin e planit tënd individual?

Në momentin që ti je i madh dhe mjaftueshëm i pjekur ti duhet të përfshihesh direkt në planin tënd individual të kujdesit. Plani duhet të rishikohet periodikisht dhe ti duhet të konsultohesh për këtë.

A të janë dhënë mundësi të vërteta për të marr pjesë në vendim-marrje?

Organizata përkujdesëse duhet të të sigurojë mundësi të vërteta për pjesëmarrje në vendim-marrje. Kjo mund të bëhet në formën e diskutimit me kujdestarin tuaj, punonjës social dhe shërbimet sociale për fëmijë, ose e zgjeruar me pjesëmarrje të gjerë të fëmijëve dhe të rinjve të tjerë. Është e rëndësishme që mundësitë që ju ofrohen për të shprehur mendimin të jenë në përputhje me moshën, pjekurinë dhe aftësitë tuaja. Në rast se ju keni nevoja të veçanta, ato duhet të merren parasysh kur planifikohet pjesëmarrja juaj.

Çfarë duhet të di kujdestari juaj që të inkurajojë pjesëmarrjen tënde?

Kujdestarët janë ata që duhet t'ju informojnë për të drejtën tënde për tu dëgjuar. Ata duhet të jenë të motivuar dhe të trajnuar për të të dëgjuar, për të kuptuar opinionet tuaj dhe shqetësimet dhe ti aplikojnë ato në vendim-marrje. Ata duhet të të ndihmojnë që të merrni pjesë sa më aktivisht, për aq sa ju lejon moshë

Çfarë ndodh në rast se të drejtat e tua nuk respektohen?

Në rast se të drejtat e tua nuk respektohen, ti duhet të kesh mundësinë për të dërguar një ankesë te një mekanizëm i pavarur dhe i paanshëm. Ai mund të jetë avokati i fëmijëve, një person nga shërbimi social apo një agjensi e pavarur, kombëtare, rajonale ose lokale. Para se të plotësoni ankesën, ti duhet të informohesh për të drejtat dhe procedurat e ankimit që janë të hapura për ju. Kjo duhet të të shpjegohet në një mënyrë që ti ta kuptosh. Procedura duhet të jetë sa më e thjeshtë që të jetë e mundur.

²⁰ Neni 12 (KDF) thotë se ti ke të drejtën për të dhënë mendimin tënd kur të rriturit marrin vendime që ju prekin ju dhe që këto mendime duhet të merren parasysh.

Pas disa ditësh

1 muaj më vonë

Fjalor

Çfarë do të thotë?

► **Kujdes alternativ**

Do të thotë kujdesi që u ofrohet fëmijëve dhe të rinjve të cilët janë pa kujdes prindëror. Kujdesi alternativ sigurohet nëpërmjet një marrëveshje dhe e urdhëruar nga një autoritet juridik. Termi “kujdes alternativ” do të thotë që edhe kur një fëmijëve është pa kujdes prindëror, atij duhet t’i sigurohet një “shtëpi”, që mund të jetë një shtëpi kujdestare, institucion rezidencial apo çdo formë tjetër përkujdesi që i siguron fëmijës stabilitet, siguri dhe mbështetje.

► **Interesi më i lartë i fëmijës**

Të rinjtë duhet të bëjnë atë që është më e mira për fëmijët. Ata duhet të marrin vendime që kanë ndikim pozitiv në zhvillimin e fëmijëve dhe të rinjve.

► **Shërbimet sociale për fëmijë**

Ekzistojnë sektorë lokalë shtetërorë të cilët kanë në kujdes fëmijët në kujdes alternativ. Ata sigurohen që çdo fëmijë që ka nevojë për kujdes alternativ, i sigurohet një ambient i përshtatshëm ku ai mund të ketë kushte të rehatshme dhe të sigurta. Ata bëjnë kontrolle periodike për të verifikuar që këto kushte respektohen. Shërbimet sociale për fëmijë duan të bëjnë më të mirën për fëmijët dhe të rinjtë në kujdes. Ata vendosin se kur fëmijët do të kthehen në familjet e tyre të origjinës.

► **Rishikimi i marrjes së kujdesit**

Ka një rishikim periodik të planit individual të kujdesit. Fëmija apo i riu, kujdestari dhe profesionistë të tjerë ulen së bashku për të diskutuar opsionet dhe zgjidhjet e mundshme si dhe mundësinë për integrimin e fëmijës në familjen e origjinës, nevojën për tu vendosur në strukturë të tjera të kujdesit dhe zgjedhjen e shkollës dhe kështu me radhë.

► **Kujdestarët**

Janë persona që sigurojnë kujdes për fëmijët dhe të rinjtë. Kujdestari mund të jetë prindi biologjik i fëmijës ose në rast të kujdesit alternative, të rritur profesionistë të cilët janë të përfshirë në vendim-marrje për shërbimin formal të kujdesit të fëmijës dhe të riut. Ky ekip duhet të punojë së bashku me fëmijën ose të riun për çdo vendim që lidhet me të.

► **Organizata përkujdesëse**

Është organizata e cila ofron kujdes alternativ dhe siguron cilësinë dhe funksionimin e kujdesit. Mund të jetë një organizatë qeveritare, fetare, jo qeveritare e cila siguron kujdes alternativ ose rezidencial.

► **Ekipi i planit të kujdesit**

Përfshin punonjës social, pjestarët e familjes biologjike, kujdestarët nga kujdesi alternativ dhe profesionistë të tjerë të rritur, të cilët janë të përfshirë në marrjen e vendimeve për kujdesin formal ndaj fëmijës dhe të riut. Ky ekip duhet të punojë së bashku me fëmijën dhe të riun në kujdes lidhur me të gjitha vendimet që merren për të.

► **Fëmija**

Fëmijë quhet çdo person nën moshën 18 vjeç. Fëmijët e moshës 12 vjeç ose më shumë, mund të preferojnë të quhen edhe “adoleshentë” ose të “rinj”. Kombet e Bashkuara identifikojnë si të rinj personat e moshës 15-24 vjeç.

► **Fëmijë pa kujdes prindëror**

Janë fëmijët të cilët për disa arsye nuk mund të jetojnë me prindërit e tyre.

► **Konventa**

Konventa është një marrëveshje e njohur ligjërisht midis vendeve. Konventat quhen ndonjëherë traktate, kushtetuta ose marrëveshje ndërkombëtare.

► **Këshilli i Europës**

Këshilli i Europës është një organizatë ndërkombëtare e themeluar në vitin 1949 e cila ka tani 47 vende anëtare. Roli i tij është të promovojë të drejtat e njeriut, demokracinë dhe rregullat e ligjit. Ai vendos parime të përbashkëta demokratike të bazuara në Konventën Europiane të Të Drejtave të Njeriut dhe konventa dhe rekomandime të tjera në mbrojtje të personave, që përfshin rreth 150 milionë fëmijë në Europë.

► **Familja e origjinës**

Familja e fëmijës, do të thotë prindërit, të afërmit, gjyshërit dhe familjarë të tjerë.

► **Kujdes me bazë familjar**

Kujdes alternativ i ofruar në një ambient familjar. Në Europë, format më të shpeshta të kujdesit me

bazë familjen janë:

► **Kujdesi fisnor** – kujdes të cilin fëmija e merr duke qëndruar te pjesëtarë të fisit familiar ose me miq të familjes me të cilën është vendosur më përpara një marrëdhënie.

► **Familje kujdestare** – kujdes që ofrohet kur fëmija vendoset nga një autoritet kompetent në një familje tjetër, ndryshe nga familja e origjinës. Familjet kujdestare zgjidhen në bazë të kualifikimeve të tyre dhe monitorohen që të jetë e sigurtë që ato ofrojnë kujdesin më të mirë të mundshëm.

► **Të drejtat e njeriut**

Të drejtat që i gëzojnë të gjithë njerëzit, përfshirë fëmijët, pasi edhe ata janë qenie njerëzore, pavarësisht aftësisë së tyre, nënshtetësisë, etnisë, gjinisë, gjuhën, kombësisë, racës apo orientimit seksual.

► **Plani individual i kujdesit**

Plani realizohet së bashku nga fëmija në kujdes dhe ekipi i kujdestarëve. Ai bëhet në përputhje me nevojat specifike të fëmijës dhe merr parasysh aftësitë e tij individuale dhe aspiratat. Plani përcakton se kush është personi përgjegjës zhvillimin emocional, konjitiv, fizik dhe social të fëmijës dhe vlerësohet periodikisht në një proces që quhet rishikimi i kujdesit.

► **Largimi nga kujdesi**

Procesi që i ndihmon të rinjtë të kenë një tranzicion të butë nga kujdesi në jetesë të pavarur. Kjo përfshin arsimimin, trajnimin dhe aftësitë e të mësuarit për jetën edhe shërbimet e “pas përkujdesit” që ndihmojnë fëmijët kur të bëhen të pavarur. Këto përfshijnë gjithashtu : këshillimin,

trajnimin e aftësive të pavarura jetësore, burimet në komunitet, mbështetjen e pagesave financiare për shkollë dhe forma të tjera të mbështetjes financiare.

► **Avokati i popullit**

Avokati i popullit është një person i caktuar nga qeveritë për të siguruar që të drejtat e njeriut respektohen nga organizatat shtetësore dhe private dhe individët. Avokati i popullit duhet të ketë njohuri të mira të të drejtave të fëmijëve. Kur fëmijët dhe të rinjtë ankohen për të drejtat e tyre, është detyra e avokatit të popullit që të nis një proces investigimi dhe të propozojë zgjidhjet e nevojshme. Në disa vende, ka një avokat të popullit vetëm për fëmijët dhe të rinjtë. Avokatët e popullit për fëmijët dhe të rinjtë kanë krijuar një rrjet European të tyre :

<http://crin.org/enoc/members/index.asp>

► **Standartet Cilësore të Kujdesit**

Janë standarte të cilat garantojnë një nivel të përshtatshëm të kujdesit. Standartet cilësore të kujdesit duhet të jenë prezente në të gjitha format e kujdesit dhe duhet të përmbledhen gjatë zbatimit të të gjitha aspekteve të kujdesit, pranimit, procesi i planifikimit, pas kujdesi, procedurat për mbrojtjen e fëmijëve dhe kështu me radhë. Standartet Cilësore për fëmijë (Q4C) janë një shembull i standarteve cilësore të kujdesit.

► **Kujdesi rezidencial**

Nuk është njëllaj me kujdesin me bazë familjen, këtu kujdesi ofrohet në një ambient të madh ose të vogël nga profesionistë që paguhen dhe punojnë

me turne. Kur një institucion kujdesi mban një numër të madh fëmijësh, që mund të jetë më i madh se 300, atëherë ai quhet kujdes institucional. Kushtet dhe cilësia e kujdesit në këtë model e bëjnë të vështirë ushtrimin e të drejtave të fëmijëve. Shumë vende në Europë janë duke i zëvendësuar institucionet e tyre në modele kujdesi me bazë familjen, e njohur ndryshe edhe si “de- institucionalizim”.

► **SOS Fshati i Fëmijëve**

Është një model kujdesi me bazë familjen ku fëmija i cili ka humbur kujdesin prindëror, mund të rritet në një familje përkujdesëse. Nëna SOS drejton familjen SOS dhe është direkt përgjegjëse për kujdesin dhe zhvillimin e fëmijës.

► **Konventa e Kombeve të bashkuara për të drejtat e fëmijës**

Ky është një set standartesh dhe detyrimesh ndërkombëtare të pranuar për promovimin e të drejtave të të gjithë personave nën moshën 18 vjeç. Këto të drejta sigurojnë që fëmijët të jetojnë në kushtet më të mira të mundshme – të zhvillohen dhe të mësojnë në një ambient të sigurtë, të kenë akses në kujdesin shëndetsor dhe të marrin pjesë plotësisht në jetën familjare, kulturore dhe sociale.

► **Të rinjtë që largohen nga kujdesi**

► I referohet fëmijëve të cilët largohen nga kujdesi sepse kanë arritur moshën dhe nuk u sigurohet më mbrojtje sociale dhe mbështetje nga sistemi i kujdesit.

Mëso më shumë dhe përfshihu!

Programi i Këshillit të Europës **“Ndërtimi i një Europe me dhe për fëmijët”** u krijua për të promovuar të drejtat njerëzore të fëmijëve dhe për t’i mbrojtur fëmijët nga çdo formë dhune. Ekipi që punon me këtë program merret me çështjet e dhunës në shkollë, familje, edukimin e të drejtave të njeriut, fëmijët dhe interneti dhe fëmijët e përfshirë në sistemin gjyqësor. Të drejtat dhe nevojat specifike të fëmijëve pa kujdes prindëror merren parasysh, veçanërisht në kontekstin e aksesit në arsim, shërbimeve sociale, shëndetsore dhe ligjore dhe të drejtën e pjesëmarrjes. ju mund të shikoni faqen më poshtë për më shumë informacion për konventën, takime dhe publikime dhe të luani online lojën “Wild Web Woods” “Pyjet e Egra të Faqes”.

► www.coe.int/children

SOS Fshatrat e Fëmijëve është një organizatë jo qeveritare, jo fetare, me në qëndër fëmijën, që siguron shërbime direkte në fushën e kujdesit, edukimit dhe shëndetit për fëmijët në rrezik për të humbur kujdesin prindëror apo që e kanë humbur atë. Organizata ndërton gjithashtu kapacitetet e kujdestarëve të fëmijëve, familjeve dhe komuniteteve të cilat sigurojnë kujdes. SOS Fshatrat e Fëmijëve gjithashtu advokon për të drejtat e fëmijëve pa kujdes prindëror. E themeluar në vitin 1949, me shërbimet e veta në 130 vende, drejtohet nga fryma KDF-së.

► www.sos-childrensvillages.org

Standartet cilësore të Kujdesit (**Quality4children Standards Q4C**) janë një përmbledhje e 18 standarteve cilësore të kujdesit alternativ për fëmijët në Europë. Procesi i zhvillimit të standarteve Q4C bazohet në “tregimin e historive”, një metodë kërkimore e pjesëmarrjes që ka përfshirë rreth 500 njerëz nga 32 vende, duke përfshirë fëmijët, të rinjtë, familjet e origjinës, kujdestarët, punonjësit social dhe aktorë të tjerë. Standartet Cilësore u lançuan për herë të parë në Qershor 2007 në Parlamentin European nga tre organizatat kryesore, SOS Fshatrat e Fëmijëve, Organizata Ndërkombëtare e kujdesit në familje kujdestare (IFCO) dhe Federata internacionale e Komuniteteve Edukative (FICE). Që atëherë, këto tre organizata kanë promovuar implementimin e standarteve në politikat nacionale dhe praktikatat e kujdesit. Fëmijët dhe të rinjtë, si dhe kujdestarët janë të inkurajuar t’i njohin dhe t’i përdorin Standartet Q4C në ambientet e kujdesit.

► www.quality4children.info

Power4Youth është një komunitet i të rinjve që jetojnë (ose që kanë jetuar) në kujdes alternativ. Ata janë të interesuar që të shkëmbejnë pikëpamjet e tyre me të rinj të tjerë, të ndajnë eksperiencat, të ndërtojnë miqësi, të marrin pjesë në implementimin e standarteve cilësore Q4C dhe të mbështeten te bashkëmoshatarët e tyre. Çdo fëmijë dhe i ri, nën moshën 28 vjec, me eksperiencë në kujdesin alternativ mund të anëtarësohet në P4Y. Përveç komunikimit virtual, komuniteti i P4Y bën takime me anëtarët për të diskutuar çështjet e interesit për fëmijët dhe të rinjtë në kujdes. Ata bëjnë gjithashtu propozime për përmirësimin e cilësisë së kujdesit dhe llojeve në nivel nacional dhe ndërkombëtar për propozimet që duhen marr në konsideratë.

► www.power4youth.eu

Adresa të tjera

► **Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve**

► Teksti i plotë i konventës në
www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

► Versioni miqësor për fëmijët
www.unicef.org/voy/media/rights_leaflet.pdf

► Gjej konventën në gjuhën tënde në
www.unicef.org/voy/explore/rights/explore_2781.html

► **Rekomandimet e Këshillit të Europës (2005) për të drejtat e fëmijëve në institucionet rezidenciale**

www.coe.int/familypolicy
(zgjidh "children in residential institutions" në gjuhën çeke, franceze, islandeze, angleze, ruse, greke, polake, estoniane dhe serbe)

► **Të drejtat e fëmijëve të Këshillit të Europës dhe Nësia e politikës së familjes**

www.coe.int/familypolicy

► **Puna e Këshillit të Europës me fëmijët në institucione**

www.coe.int/familypolicy
(zgjidh "children in residential institutions")

► **Programi i Këshillit të Europës "Të ndërtosh një Europë me dhe për fëmijët"**

www.coe.int/children

► **Quality4 Children standards (Q4C)**

www.quality4children.info

► Versione në 26 gjuhë
www.quality4children.info/content/cms,id,89,nodeid,31,_country_at,_language,en.html

► **Power4Youth**

www.power4youth.eu

► **Udhëzimet e Kombeve të Bashkuara**

www.crin.org/docs/DRAFT_UN_Guidelines.pdf

► **Rrjeti Europian i Avokatëve të Fëmijëve**

<http://crin.org/enoc/members/index.asp>

► **SOS FShatrat e fëmijëve Ndërkombëtar**

www.sos-childrensvillages.org

► **Organizata Ndërkombëtare e kujdesit në Familjen Kujdestare (IFCO)**

www.ifco.info/

► **Federata Ndërkombëtare e komuniteteve educative (FICE)**

www.fice-inter.org/

► **Unioni Europian , programi "Youth in action"**

www.salto-youth.net/about/

► **Fëmijët në Europë: Rrjeti Europian i Observatorëve kombëtarë të fëmijërisë**

www.childoneurope.org

► **CRIN: Rrjeti informativ i të drejtave të fëmijëve**

www.crin.org

► **Rrjeti i Kujdesit të mirë**

<http://crin.org/bcn/>

► **UnICEF: Fondet e Kombeve të Bashkuara për Fëmijët**

www.unicef.org

► **Zërat e të rinjve**

www.unicef.org/voy/explore/rights/explore_155.html
www.unicef.org/protection/files/Parental_Care.pdf

Shënimet e tua

Fëmijët dhe të rinjtë në kujdes *Njihni të drejtat tuaja!*

A do ta takoj unë familjen e origjinës gjatë kohës në përkujdes? Po kur pësoj abuzim, dhunë dhe neglizhim në kujdesin alternativ? Kujt mund t'i drejtohem në rast se kam problem me punonjës social? A kam unë të drejtën e fjalës gjatë qëndrimit në kujdes?

Fëmijët dhe të rinjtë në përkujdes – Njihni të drejtat tuaja! Është një libërth miqësor për fëmijët dhe të rinjtë në kujdes alternativ. Ai siguron përgjigjen për gjithë pyetjet e mësipërme dhe shumë shumë të tjera. Nëpërmjet figurave, historive dhe teksteve informative, fëmijët dhe të rinjtë mund të mësojnë për të drejtat e tyre, sipas Konventës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve, rekomandimet e Këshillit të Europës për të drejtat e fëmijëve që jetojnë në institucione rezidenciale dhe standartet cilësore të kujdesit për fëmijët pa kujdes prindëror në Europë. Ata gjithashtu mund të mësojnë se si t'i ushtrojnë të drejtat e tyre dhe të kenë një rol më aktiv në procesin e kujdesit, duke përfshirë edhe mënyrat për përmirësimin e tij

Fëmijët dhe të rinjtë në kujdes – zbuloni të drejtat tuaja mund të shkarkohet edhe në www.coe.int/children, në faqen zyrtare të programit të Këshillit të Europës “Të ndërtosh një Europë me dhe për fëmijët”

www.coe.int/children

Këshilli i Europës ka 47 shtete anëtare, duke mbuluar virtualisht gjithë kontinentin e Europës. i themeluar në vitin 1949, Këshilli i Europës kërkon të zhvillojë parime të përbashkëta ligjore dhe demokratike të bazuara në Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut dhe tekste të tjera referente për mbrojtjen e individëve, përfshirë fëmijët.